

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Ломакіна Андрія Михайловича**

на тему

**«Аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління
сферою охорони здоров'я в Україні»,**

**поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»
в галузі знань 28 “Публічне управління та адміністрування”**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Здоров'я людини визнається однією з основних соціальних і правових цінностей демократичного суспільства. Забезпечення права на охорону здоров'я є не лише конституційним обов'язком держави, а й ключовим чинником стабільності, безпеки та сталого розвитку. Охорона здоров'я охоплює всі аспекти життєдіяльності особи: від доступу до медичних послуг до формування умов гідного існування, і в сучасному правовому полі постає як міждисциплінарна сфера, в якій зосереджуються зусилля правової, адміністративної, соціальної та етичної політики держави. Відтак формування ефективного організаційно-правового механізму управління цією сферою є стратегічним завданням публічного управління.

Актуальність дослідження зростає в умовах широкомасштабного вторгнення російської федерації в Україну, яке супроводжується системною руйнацією медичної інфраструктури, порушенням доступу до медичної допомоги, втратою кадрового потенціалу, дефіцитом ліків та ресурсів, а також порушенням основоположних прав людини, серед яких – право на життя, на охорону здоров'я, на безпечне середовище. Екстремальні умови війни загострюють потребу в ефективному функціонуванні системи охорони здоров'я, що здатна не лише реагувати на загрози, а й залишатися гуманістичною, правовою та ціннісно орієнтованою.

Водночас сучасна модель управління охороною здоров'я в Україні демонструє ознаки функціонального виснаження, нормативної фрагментарності та інституційної неузгодженості. В умовах постійного реформування зберігається брак цілісної аксіологічної концепції, яка б слугувала основою для розробки нормативних актів, організаційних моделей, фінансових механізмів і цифрових рішень. Відсутність ціннісної інтеграції в управлінські процеси призводить до зниження ефективності політики охорони здоров'я, фрагментації відповідальності між суб'єктами управління та зростання недовіри населення до системи.

Визначальним викликом стає не лише модернізація матеріальної та адміністративної складової системи охорони здоров'я, а передусім – осмислення її аксіологічної основи: гідності, справедливості, солідарності,

рівності, участі. Саме ці принципи мають стати орієнтирами побудови оновленого організаційно-правового механізму, який здатен забезпечити баланс між ефективністю управління і дотриманням прав людини, між технологічними інноваціями і етичною легітимністю, між національними інтересами та міжнародними зобов'язаннями.

У таких умовах дослідження аксіологічних засад управління охороною здоров'я є не лише науково значущим, а й суспільно необхідним. Саме формування цілісного, правового, етично обґрунтованого та ціннісно зорієнтованого механізму публічного управління у сфері охорони здоров'я є передумовою для забезпечення гідного рівня життя, соціальної єдності та утвердження України як гуманістичної правової держави. Таке оновлення не тільки відповідає цілям демократичної трансформації, а й відкриває новий етап українського державотворення в післявоєнний період.

У сучасному українському та зарубіжному науковому дискурсі значну увагу приділено дослідженню окремих аспектів організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я, зокрема його інституційної структури, нормативного наповнення, еволюції правового регулювання, цифрових трансформацій, а також функціональної ефективності державної політики у медичній галузі. Вагоме місце в наукових розвідках посідають дослідження ролі публічної влади в забезпеченні доступу до медичних послуг, утвердження прав людини на охорону здоров'я та запровадження інноваційних підходів до адміністрування у цій чутливій сфері.

Серед вчених ґрунтовні позиції щодо модернізації системи управління охороною здоров'я, її інституційної адаптації до викликів воєнного часу, євроінтеграції та ціннісної трансформації відображені у працях М.А. Аніщенка, А.Г. Алшерііфа, М.М. Бабенка, Л.Б. Баранник, А.В. Баска, А.І. Бобака, О.В. Бригади, Н.О. Брюшкової, Т.Є. Бутурлим, О.А. Гавви, Д.Г. Гавриченка, О.В. Гомоляка, Д.А. Горбаня, О.А. Грішньої, Л.О. Демінської, І.З. Держка, Р.О. Дьоміна, О.М. Заліської, С.І. Зварича, Н.С. Зенченко, І.М. Зуба, О.В. Іванюка, П.В. Іванчова, Є.В. Івашева, В.В. Кавецького, А.В. Кавецької, Л.Р. Катинської, А.С. Качура, І.Т. Кисіля, І.Т. Кіщак, Г.В. Козаченка, С.М. Кожем'якіної, М.М. Колядича, Н.І. Костенюк, Ю.Ю. Кравчика, В.В. Крутя, А.В. Крижевського, А.Є. Кубка, В.В. Лагодієнка, О.В. Лесик, А.П. Ливака, Л.П. Ловінської, І.А. Ломачинської, Л.П. Лондар, О.П. Лондар, І.Г. Лук'яненка, М.М. Мамчина, О.О. Мазуренка, Ю.С. Мазуренка, О.А. Мельниченко, А.Г. Миронова, М.І. Мойсеєнка, Н.В. Мороз, А.О. Мумладзе, В.М. Назаркіної, З.О. Надюк, Ю.В. Назарка, А.Є. Нечитайла, А.С. Немченка, О.В. Ніголюк, Л.Р. Нікогосян, О.Ю. Оболенського, Ж.М. Овчарової, Г.М. Пазеєвої, Т.В. Павлуші, О.Б. Піняжка, І.А. Попової, Т.О. Попової, В.П. Прасола, Л.Л. Приходченко, С.О. Пушкарєнка, О.П. Радченка, А.П. Рачинського, І.П. Саваріної, Д.О. Самофалова,

Г.М. Сарибаєвої, Л.В. Сергієнко, О.І. Сизи, О.А. Скрипника, О.В. Сологуб, І.М. Солоненка, О.В. Стахіва, В.П. Суворова, Л.В. Туровської, А.О. Фальковського, М.М. Фенни, І.І. Фуртак, С.В. Хижняка, І.І. Хомутовської, Б.М. Цимбала, В.П. Чередниченка, Н.І. Шабранської, Д.В. Шевченка, Р.В. Шевчука, В.С. Шишкіна, М.Ю. Щирби, І.І. Яремка, В.П. Якобчука, Н.В. Ярославцевої, Л.С. Ярошевич, Н.І. Яценко.

Значний внесок у дослідження глобальних трендів розвитку медичної політики, ціннісного виміру охорони здоров'я та цифрової трансформації управління зробили зарубіжні дослідники, зокрема Губайш А., Джайн Р., Кескіночак П., Кутупіс А.Г., Кулешер Р., Лі Мін, Лі Інгер, Плумпіс І.С., Райх Сава Н., Салман Т., Тео С.Ю., Танасас Г.Л., Таці К., Вікрасасінгхе Н., Золанварі М.

Попри наявність значної кількості досліджень, переважна більшість з них зосереджена на окремих питаннях медичного права, адміністративної спроможності, етики або цифрової модернізації системи охорони здоров'я. Проблематика ж інтеграції аксіологічних засад (принципів) в організаційно-правовий механізм публічного управління медичною сферою потребує подальшого розвитку, насамперед у частині побудови цілісної моделі, яка б поєднувала гуманістичні орієнтири з управлінською ефективністю, нормативною визначеністю та інституційною сталістю в умовах трансформацій сучасного суспільства.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі втілення аксіологічних засад організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні.

Предметом дослідження є аксіологічні засади організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні.

Метою дисертаційного дослідження є обґрунтування теоретичних засад і формування практичних рекомендацій щодо вдосконалення аксіологічно орієнтованого організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні в умовах сучасних соціально-політичних та інституційних трансформацій.

Досягнення цієї мети передбачає комплексне розуміння ціннісних основ публічного управління у сфері охорони здоров'я, виявлення проблем у нормативно-правовому регулюванні та інституційній структурі, аналіз національних і міжнародних підходів до реалізації права на здоров'я, а також розробку науково обґрунтованих пропозицій щодо інтеграції аксіологічних принципів у правову політику держави в медичній сфері.

Особливий акцент зроблено на необхідності адаптації європейських стандартів управління та прав людини до умов українського законодавства, з урахуванням цілей євроінтеграції, потреб гуманітарної безпеки та забезпечення правової стійкості медичної системи в умовах воєнного стану. У межах реалізації поставленої мети розглядається також роль органів державної влади, місцевого самоврядування, громадянського

суспільства, професійних об'єднань та цифрових платформ як суб'єктів, відповідальних за формування етично обґрунтованої системи медичних рішень.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- проаналізувати генезу аксіологічних засад організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я, визначити їхню сутність, значення та специфіку в умовах сучасних викликів.

- дослідити стан наукової розробки проблематики аксіологічного підходу до управління сферою охорони здоров'я в Україні та за кордоном.

- розкрити методологічні засади дослідження аксіологічно орієнтованого організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я.

- сформулювати авторське визначення аксіологічного підходу до організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я та визначити його ключові елементи.

- з'ясувати нормативно-правові засади, що регулюють функціонування організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я, та запропонувати шляхи їх удосконалення.

- охарактеризувати систему суб'єктів, задіяних у реалізації організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я, та визначити їхню взаємодію.

- виявити особливості реалізації аксіологічних принципів у процесі управління сферою охорони здоров'я, враховуючи сучасні соціально-економічні та правові реалії України.

- проаналізувати зарубіжний досвід управління сферою охорони здоров'я, акцентуючи увагу на аксіологічних засадах, та запропонувати можливості його адаптації до національних умов.

- визначити перспективні напрями удосконалення організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні з урахуванням аксіологічного підходу, зокрема в контексті євроінтеграційних процесів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська політехніка» за темою: «Правове регулювання державотворення соціально-економічних відносин в Україні» (номер державної реєстрації 0122U002193), у рамках якої автор як виконавець здійснив дослідження аксіологічних засад організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я. Зокрема, увагу було зосереджено на осмисленні ціннісного виміру правового регулювання у сфері охорони здоров'я, формуванні етично орієнтованих управлінських підходів, гармонізації української правової системи із стандартами Європейського Союзу.

У межах зазначеної наукової тематики автором обґрунтовано концептуальні підходи до переосмислення ролі публічної влади у медичній сфері через призму аксіологічного підходу, визначено напрямки вдосконалення організаційно-правових механізмів у контексті цифрової трансформації, євроінтеграції та гуманітарної безпеки. У результаті дослідження було розроблено практичні рекомендації щодо модернізації механізмів державної політики в галузі охорони здоров'я, зокрема щодо зміцнення прозорості, забезпечення справедливості, підвищення підзвітності та дотримання прав людини в управлінській діяльності у сфері медичних послуг.

4. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Дисертація є самостійною науковою працею автора. Основні розробки, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, практичне значення, здійснені дисертантом особисто. У дисертації не використовуються ідеї та розробки, що належать іншим авторам.

5. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором рішень, висновків, рекомендацій

Достовірність результатів, одержаних здобувачем Ломакіним А.М., забезпечується широкою та різноманітною джерельною базою, що включає значну кількість нормативно-правових актів, міжнародних документів, наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів, аналітичних матеріалів, статистичних звітів, а також емпіричних даних, що відображають реальний стан управління у сфері охорони здоров'я. Особливу цінність дослідженню надає використання міждисциплінарного та інноваційного підходу до вивчення аксіологічних засад організаційно-правового механізму публічного управління у медичній сфері в умовах воєнного стану, цифрової трансформації та євроінтеграційних викликів.

У роботі ефективно поєднано методологічний аналіз, порівняльно-правові дослідження, елементи емпіричних узагальнень і прогностичні оцінки щодо трансформації управлінських практик у сфері охорони здоров'я. Акцент зроблено на таких ключових напрямках, як аксіологічна переорієнтація державної політики, удосконалення нормативно-правового забезпечення, розвиток інституційної спроможності суб'єктів управління, впровадження цифрових інструментів на основі етичних стандартів, підвищення якості управлінських рішень через призму гуманістичних орієнтирів, а також гармонізація українського законодавства з правовими актами Європейського Союзу.

На цій основі можна стверджувати, що достовірність сформульованих у дисертації висновків та обґрунтованість запропонованих практичних рекомендацій зумовлені доцільним вибором методології, належним обсягом використаних джерел та глибиною їхнього аналізу. Комплексне опрацювання теоретичних і практичних аспектів

досліджуваної тематики створює надійну основу для висновків, які відповідають сучасному рівню наукового знання та мають реальну прикладну цінність.

6. Ступінь новизни основних результатів дисертаційної роботи порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

Наукова новизна полягає в тому, що у дисертації отримано нові результати щодо теоретичних і прикладних аспектів формування, структурування та вдосконалення аксіологічно орієнтованого організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні. Сукупність отриманих результатів спрямована на вирішення актуального наукового завдання – формування ціннісно обґрунтованої моделі публічного управління у сфері охорони здоров'я, орієнтованої на забезпечення права людини на здоров'я.

уперше:

- з'ясовано, що формування аксіологічних засад управління сферою охорони здоров'я в Україні бере початок із поступового усвідомлення суспільством пріоритету людських цінностей у реалізації права на медичну допомогу, що відображено як у трансформації публічної управлінні, так і в нормативно-правовому полі охорони здоров'я;

– встановлено, що аксіологічні принципи управління охороною здоров'я – гідність, солідарність, рівність, справедливість – виступають не зовнішніми критеріями оцінки, а внутрішнім функціональним ядром публічного управління у цій сфері, що забезпечує її стратегічну орієнтацію на підвищення якості та доступності медичних послуг;

– сформульовано авторське визначення аксіологічного підходу до організаційно-правового механізму управління охороною здоров'я як інтегрованої системи принципів, інструментів і методів правового впливу, що ґрунтуються на домінантах гуманізму, соціальної справедливості, поваги до гідності особи, й спрямовані на гарантування реалізації права на здоров'я;

– обґрунтовано специфічні властивості аксіологічно орієнтованого механізму управління: нормативна визначеність, ціннісно обґрунтована управлінська діяльність, системна координація суб'єктів, прозорість процедур, відкритість для участі громадськості та підзвітність державних рішень;

– аргументовано, що аксіологічна основа публічного управління медичною сферою виступає ключовим чинником збалансованого поєднання соціальних, економічних та етичних інтересів у процесі реалізації політики охорони здоров'я в умовах реформування.

удосконалено:

– розуміння аксіологічних засад як невід'ємного елементу організаційно-правового механізму, що має враховувати як національні

конституційно-правові традиції, так і імперативи міжнародного права в галузі прав людини, адаптовані до сучасних викликів охорони здоров'я;

– підходи до імплементації європейських стандартів у національну систему охорони здоров'я через призму аксіологічної адаптації управлінських рішень, що дозволяє зміцнити легітимність нормативної політики та правову сталість інституційної структури.

набуло подальшого розвитку:

– концепція аксіологічного підходу до публічного управління охороною здоров'я, яка базується на принципах гуманізму, гідності, соціальної рівності, солідарності та прозорості як базових детермінант ефективної та легітимної медичної політики;

– обґрунтування значення аксіологічного виміру в контексті європейської інтеграції, що дозволяє не лише узгодити українське законодавство зі стандартами ЄС, а й переорієнтувати зміст управлінської діяльності на реалізацію публічного блага, забезпечення прав і потреб людини.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх застосування для вдосконалення організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні на основі аксіологічного підходу. Основні положення та висновки, сформульовані у дисертації, спрямовані на вирішення актуальних завдань державної політики у сфері охорони здоров'я, забезпечення її ефективності, прозорості, гуманістичної спрямованості та відповідності європейським стандартам у галузі прав людини.

Одержані результати можуть бути використані:

– у нормотворчій діяльності – для вдосконалення нормативно-правової бази у сфері охорони здоров'я шляхом розроблення та оновлення законодавчих і підзаконних актів, які регулюють функціонування медичної системи з урахуванням аксіологічних принципів (гідності, солідарності, рівності, автономії, справедливості);

– у діяльності органів публічного управління – як інструмент для підвищення ефективності реалізації управлінських функцій, зокрема в аспектах стратегічного планування, формування політики, організації публічного моніторингу та забезпечення відповідальності суб'єктів управління за прийняті рішення;

– у системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації – як концептуальне підґрунтя для створення спеціалізованих освітніх програм, тренінгів і методичних матеріалів для фахівців сфери публічного управління, охорони здоров'я, юридичної та медико-адміністративної практики, з акцентом на ціннісні аспекти управлінської діяльності;

– у практиці роботи медичних установ – для впровадження аксіологічно обґрунтованих підходів у процес надання медичних послуг,

підвищення стандартів обслуговування, реалізації прав пацієнтів, створення етичного середовища в закладах охорони здоров'я;

– у контексті євроінтеграції України – як основа для гармонізації національного законодавства із правовими актами Європейського Союзу, включаючи адаптацію норм щодо прав пацієнтів, управління якістю медичної допомоги, етики медичних послуг та участі громадськості в управлінні сферою охорони здоров'я.

Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій підтверджується результатами практичного впровадження розробок, що наведені в офіційних актах використання із позитивним ефектом. Теоретичні положення та прикладні рекомендації дисертації були використані в роботі медичних установ міста Одеси, а також органів що здійснюють управління сферою охорони здоров'я.

Отримані в межах дисертації результати стали також підґрунтям для оновлення змісту навчальних програм у сфері публічного управління, зокрема дисциплін, пов'язаних із управлінською діяльністю в сфері охорони здоров'я.

8. Повнота опублікування результатів дисертаційного дослідження та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих у співавторстві та зарахованих за темою дисертації.

Результати, отримані здобувачем Ломакіним А.М. у процесі виконання дисертаційного дослідження, у повній мірі відображені у його наукових публікаціях. Основні теоретичні положення та прикладні рекомендації викладено у 10 публікаціях, з яких 5 – у фахових наукових виданнях України, 1 – у міжнародному науковому журналі, а також у тезах доповідей, представлених на чотирьох науково-практичних конференціях. Усі публікації виконано одноосібно або за безпосередньої участі здобувача, що підтверджує його особистий внесок у розробку теми дисертаційного дослідження.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ломакін А.М. Організаційно-правові засади фінансування протезування: проблеми та перспективи // Публічне управління та адміністрування в Україні. №33, 2023. С. 86-90. DOI: <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.33.15>.

2. Ломакін А.М. Забезпечення доступності та своєчасності надання медичних послуг як чинник розвитку людського капіталу в Україні: управлінський аспект // Держава та регіони. №1, 2024. С. 68-74. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2024.1.11>

3. Ломакін А.М. Стратегія конвергенції діяльності ЄС у сфері політики охорони здоров'я та медичного права // Право та державне управління. №28. 2023. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.1.26>

4. Ломакін А.М. Аксіологічні засади організаційно-правового механізму конвергенції діяльності ЄС у сфері політики охорони здоров'я // Публічне урядування №2. 2024. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2\(39\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2(39)-5)

5. Ломакін А.М. Організаційно-правові засади доступу до медичних послуг належної якості в світлі рішень Європейського суду з прав людини // VEDA A PERSPEKTIVY. 2023. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-5\(36\)-81-90](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-5(36)-81-90)

6. А. О. Фальковський, А. М. Ломакін, Аксіо-нормативні основи публічного управління в сфері охорони здоров'я в Україні в світлі біоетичних декларацій юнеско / «Право та державне управління» № 3, 2024 DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.3.15>

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Ломакін А.М. Організаційно-правове забезпечення доступності та своєчасності надання медичних послуг як чинник розвитку людського капіталу в Україні // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Providing sustainability of public authority and administration systems in the conditions of special governance modes and recovery of Ukraine», 17 травня 2024 року. URL op.edu.ua/mizh_nauk_prak_konf_17.05.2024.pdf

2. Ломакін А.М. Право на медичну послугу // Всеукраїнська науково-практична конференція «Забезпечення стійкості системи публічної влади та управління в умовах воєнного стану та відновлення України», 18 травня 2023 року. URL op.edu.ua/zabezpechennya_stiykosti_systemy_publichnoyi_vlady.pdf

3. Lomakin Andriy. Legal Regulation of Financing of the Medical Industry in Ukraine // Methods of solving complex problems in science. ISG conference. 2023. DOI <https://doi.org/10.46299/ISG.2023.1.16>

4. Lomakin Andriy. Financial Mechanism of State Regulation of the Provision of Medical Services: The Experience of the State of Israel // Information activity as a component of science development. ISG conference. 2023. DOI <https://doi.org/10.46299/ISG.2023.1.13>

10. Відповідність дисертаційної роботи вимогам, що передбачено пунктами 6 і 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії»

Представлена здобувачем Ломакіним А.М. дисертаційна робота містить нові, науково обґрунтовані результати дослідження, що стосуються аксіологічних засад організаційно-правового механізму управління сферою охорони здоров'я в Україні. Отримані результати мають істотне

значення як для розвитку науки публічного управління та адміністрування, так і для удосконалення практики державної політики в медичній сфері, зокрема в контексті цифрової трансформації, гуманітарних викликів і адаптації до європейських стандартів.

Дисертацію виконано державною мовою. Структура, логіка викладу матеріалу, науковий стиль і технічне оформлення повністю відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Робота складається з трьох розділів, які логічно поділені на дев'ять підрозділів, що послідовно розкривають теоретико-методологічну, функціонально-структурну та прогностично-інноваційну складові дослідження.

Дисертацію представлено до захисту у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Загалом вона є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке цілком відповідає спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та сучасним науковим підходам до проблеми управління у сфері охорони здоров'я.

За своєю актуальністю, науковою новизною, концептуальною глибиною, теоретичним обґрунтуванням, практичною значущістю, а також рівнем академічного оформлення, дисертація відповідає вимогам, визначеним Міністерством освіти і науки України, зокрема пунктам 6 і 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Автор дослідження – Ломакін Андрій Михайлович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Головуючий на засіданні:

Завідувач кафедри державознавства, права та європейської інтеграції
Інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»

д.н. з держ. упр., професор

В.П. Марущак